
DE STER VAN ZUID-AFRIKA

DOOR

L. PENNING

Het was in den Zuid-Afrikaanschen voorzomer; November 1868. De zon dook ter westerkimme.

Willem Piet, een kleurling, reed net over den transportweg: twee ossen voor zijn slede. En rechtop, rustig en veelbelovend stond de maïsakker, waaraan hij voorbijsleedde.

Doch de maïs was niet de hoofdzaak; het gras en de veeteelt waren de hoofdzaak in dit gebied. Het was de Karroo. En Piet Swanepoel, die voor het hek van zijn schapekraal stond, was een Karrooboer.

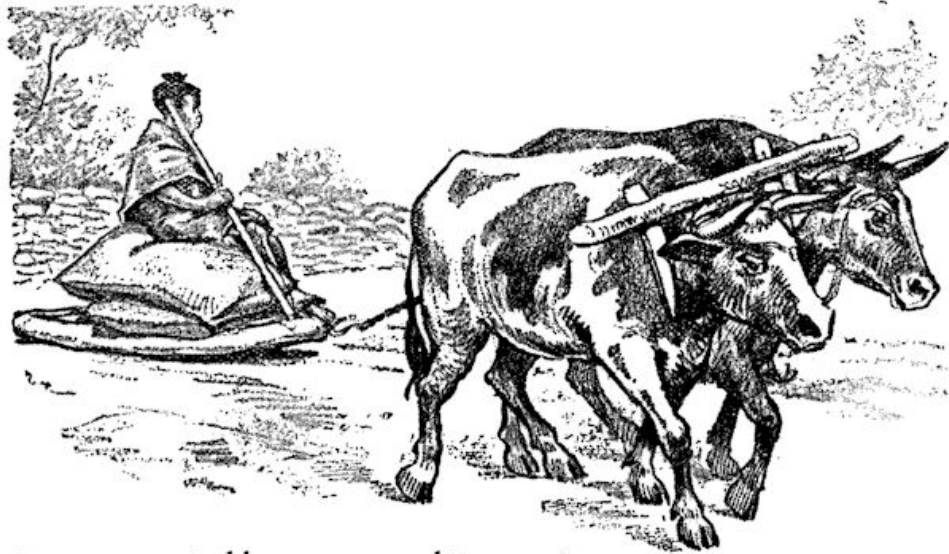
De Karroo is uitgestrekt. Ge rijdt tegenwoordig een dag en een nacht per spoor door de Karroo, al maar door de Karroo, en dan zegt ge: Zie zoo, nu begint het op te schieten.

Dat is de Karroo.

Als men in den omtrek vroeg naar Piet Swanepoel, dan keek men den vrager verwonderd aan. Men trok de schouders op en wist het niet. Maar als men vroeg naar oom Piet van Sandfontein, dan wist de kleinste Kafferjongen bescheid.

„Daarrrrr!” zou hij zeggen, en hij zou naar de primitieve, uit klipsteen opgetrokken woning van oom Piet wijzen: dicht bij den oever der Oranjerivier.

De schapekraal, waar oom Piet stond, was een ommuurde ruimte, van boven open. Ook deze muur was evenals de woning van klip-

steen en opgetrokken en was achterwaarts het hoogste: minstens vijf voet.

„'n Baie ¹⁾ mooi weer,” zei oom Piet.

Hij stond daar niet alleen; Schalk van Niekerk stond naast hem.

Doch bijna niemand in den omtrek en vooral geen Kaffer kende dien naam. Maar als men vroeg naar oom Schalk van De Kalk, dan was 't in orde. De Kalk was zijn plaats; zij lag niet ver weg; slechts op zestien kilometer afstands van Sandfontein.

Deze Van Niekerk en Swanepoel waren de zonen der dappere Voortrekkers, die onder de leiding van Piet Retief het stof van hun voeten hadden geschud, en het Engelsch gebied verlatend, met den Bijbel in de eene en het geweer in de andere hand, over de Grootrivier de huilende wildernissen waren ingetrokken.

Ze hadden de Grootrivier een anderen naam gegeven. Ze werd, ter herinnering aan het onvergetelijke Oranjehuis, de Oranjerivier genoemd, en dien naam zal ze blijven dragen, zoolang ze nog één druppel water oceaanaarts stuwt.

„'n Baie mooi weer!” zei oom Piet, en oom Schalk knikte bevestigend met het hoofd.

¹⁾ Zeer.

Schrander stond zijn oog, en dat vierkante gelaat met dien grijzenden baard verrieden eerlijkheid en goede trouw.

Oom Schalk had het niet zoo breed. Er waren tien kinderen, terwijl meer dan twaalf tegenspoeden hem hadden getroffen.

Maar versagen deed hij daarom niet, en zijn vrouw evenmin. Een echte Hollandsche Afrikaner, die den Bijbel koos tot zijn kompas op 's levens zee, zal nimmer versagen, en zijn vrouw evenmin. Al is de wolk nog zoo donker, hij ziet er nog een lichten kant aan, en al is de nacht nog zoo donker, zijn oog ontdekt nog de sterren. Hij zingt psalmen in den nacht. Oom Schalk placht te zeggen: „Al gaat dit bowe mij verstand, tog sal alles reg kom.”

Deze opgewektheid en dit Godsvertrouwen had de baas van De Kalk dan ook hard noodig; het was de staf, waarop hij leunde.

Hopetown was het ergste, en de firma Gebroeders Liliënfeld was het allerergste. Want te Hopetown bevond zich de winkel der Gebroeders Liliënfeld, en oom Schalk stond er diep in 't krijt. Hij kon niet aan dezen winkel denken, of er ging een zachte rilling door zijn gemoed.

Maar wat aan oom Schalk ook mocht ontbreken, hij bezat de wijdte, de ruimte, de wonderbare horizonten der Karroo.

Waar ter wereld welft de hemel zich zoo diep blauw als boven de Karroo? Waar is het lentegroen van zoo'n innige teederheid? Waar is de lucht zoo helder, zoo klaar? En waar is de zonsopgang zoo majestueus als boven de Karroo? Zie den zonsondergang der Karroo — hij zinkt weg in een zee van gloed en vlammen!

Rijk zijt ge, baas van De Kalk, al zijt ge arm, en rijk zijt ge, baas van Sandfontein, al is er weinig geld in uw lade!

De beide boeren stonden daar rustig met elkander te gezelsen bij het hek der schapekraal, terwijl ze bedachtzaam den rook bliezen uit de kromsteelen pijpjes, die met grove Magaliesberger tabak waren gestopt.

De zon daalde ter westerkimme; zij raakte met haar gouden tooverstaf den rand der heuvelen in de verte, en de sierlijke avondbloem kwam te voorschijn, om de scheidende zon een zacht vaarwel toe te roepen.

Overdag ziet men haar niet ; dan schijnt zij onzichtbaar, maar tegen den avond ontplooit zij zich, om als de avondster der Karroo de avondster des hemels te begroeten.

De schapen werden binnen de kraal gejaagd. Oom Piet miste er niet een. En hij sloot het hek.

„Veel las van die jakhals?” vroeg de baas van De Kalk.

„Die mure is tamelik hoog en die honde waakzaam — nee, neef Schalk, ons het maar weinig las van die ongedierte.”

„Daar kom 'n Bosjesman aan,” zei Van Niekerk.

En zich omkeerend, zag oom Piet den Bosjesman ook. Hij was klein van gestalte en mager ; donkergeel was zijn gelaatskleur. Zonder twijfel, 't was een echte Bosjesman, een Kleurling, een Bastaard: even goed als Willem Piet, die zooeven op de slede passeerde.

Op een eerbiedigen afstand bleef de Bosjesman staan, de oogen strak op den baas van Sandfontein gericht.

„Goeien aand ¹⁾, Baas!”

En dezen groet uitsprekend, draaide de Kleurling den door eigen hand niet onverdienstelijk van stroo gevlochten hoed ras rond.

„'n Aand!” was het antwoord.

Meer zei de baas van Sandfontein voorloopig niet. Hij trok de forsche wenkbrauwen op, den Kleurling scherp waarnemend.

Geduldig wachtte de kleine Bosjesman, totdat de Baas weer spreken zou. En de stroo hoed draaide al maar rond als de molen bij een gunstigen, sterken wind.

Toen sprak de Baas.

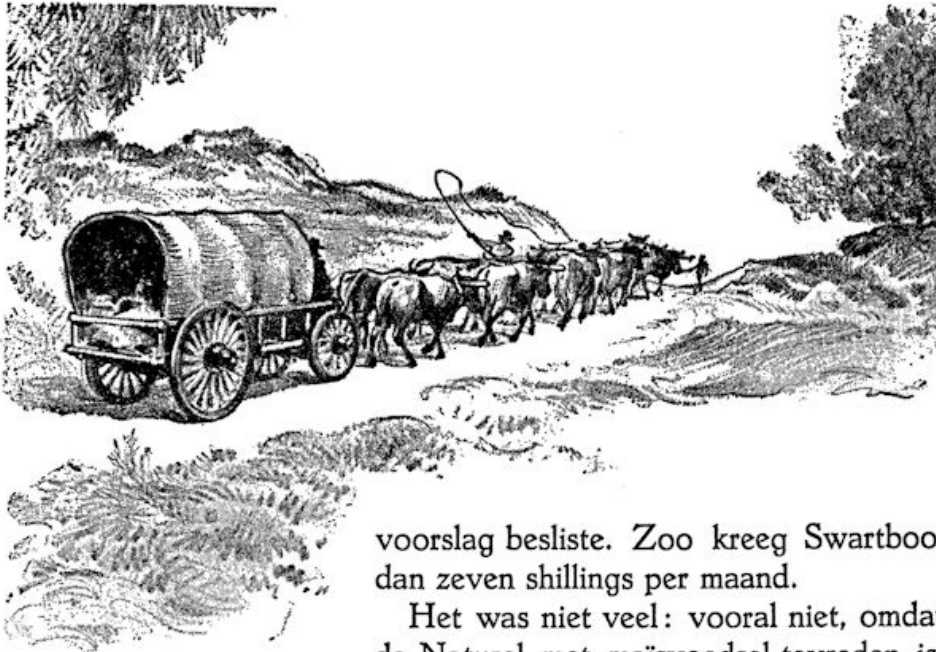
„Wat is jou naam? Wat wil jij?”

„Mij naam is Swartbooi, Baas. Ek is skaapwachter, en ek soek werk.”

Oom Piet dacht even na. Als Swartbooi niet de ongelukkige gewoonte had, onder de schaduw van den eersten den besten doornboom te kruipen om er te slapen, als hij zich veilig waande voor het oog van den meester, en toonde, een flinke schapewachter te zijn, dan zou 't iets kunnen worden.

De handel over 't loon begon, en het duurde lang, voordat men 't eens was. Oom Schalk moest er zelfs bij te pas komen, en diens

¹⁾ Avond.

voorslag besliste. Zoo kreeg Swartbooi dan zeven shillings per maand.

Het was niet veel: vooral niet, omdat de Naturel met maïsvoedsel tevreden is.

Maar de zwarte arbeidskrachten zijn goedkoop, en het was het jaar 1868.

„Wanneer sal ek kom, Baas?”

„Môre ¹⁾ moet jij inval, Swartbooi.”

Vast en gebiedend sprak de Baas. Als de boer 't zoo beslist, dan moet het zoo ook gebeuren. Tegenpruttelen wordt niet geduld.

Swartbooi pruttelde ook niet tegen. 't Was goed. Morgen zou hij komen.

Den volgenden morgen stond oom Piet reeds vroeg op den uitkijk, of Swartbooi ook komen zou. Hij had de Kaffers van oom Schalk geholpen, om diens ossenwagen in te spannen, en oom Schalk bij 't afscheid hartelijk de hand geschud. Hij kende de benarde financiële omstandigheden van oom Schalk en had even moeilijke tijden doorworsteld.

„Alles sal reg kom, neef Schalk.”

„Ek denk so, neef Piet,” was het moedige antwoord.

¹⁾ Morgen.

De zweep klapte; de Kafferjongen sprong aan het voortouw, en de sterke ossen wierpen zich in het gareel.

Nu stond de baas van Sandfontein dan te wachten op Swartbooi, en de Bosjesman was op tijd. Hij ontmoette den Baas, terwijl deze bij 't hek der schapekraal stond, en er lag iets zegevierends in de donkere oogen van Swartbooi. 't Was net, alsof hij wilde zeggen: „Gaat het niet goed, Baas?”

De boer merkte het wel, maar hij zweeg natuurlijk. Er zijn niet veel Kaffers en Kleurlingen, die den lof kunnen verdragen, en oom Piet vreesde, dat Swartbooi tot dat soort behoorde.

Daarom zweeg hij. Tal van Engelschen in Zuid-Afrika bederven de Naturellen, omdat zij den rechten takt missen, met hen om te gaan; de baas van Sandfontein deed aan zulke dwaasheden niet mee.

„Jij moet die skape bring na Davidspan ¹⁾,” zei de Baas, met den uitgestreken arm in die richting wijzend. „Daar is mooi weiveld, Swartbooi.”

Zoo deed de Kleurling dan, en geholpen door 'n wakkeren herdershond, dreef hij de schapen in de richting der Oranjerivier, naar Davidspan. Het was gouvernementsgrond van den Oranje-Vrijstaat, die door de boeren in den omtrek werd gebruikt als weideveld voor hun groot en klein vee.

* * *

Vier dagen had Swartbooi de schapen te Davidspan geweid, en thans was het de vijfde dag. Nee maar, dat viel mee. Oom Piet was absoluut tevreden. Swartbooi lette goed op; er viel niets op aan te merken; en oom Piet dacht er over, hem voorgoed te houden.

Nu was het dan de vijfde dag.

Rustig graasden de schapen; de herdershond waadde in het koele water der beek, om zich te verfrisschen, terwijl Swartbooi zich had neergevlid in de schaduw van een mimosastruik, aan den rand van een grooten waterpoel, want de dag werd heet, en de zon vlamde aan den wolkeloozen hemel.

Rustig rookte hij zijn beenen pijpje, terwijl de hand over het zwarte, wollige kroeshaar ging. Als hij dit gebaar maakte, was het een bewijs, dat hij nadacht en peinsde. En Swartbooi peinsde.

¹⁾ Thans genoemd Diamantvlei.

Zijn zuster Katrijn was er de oorzaak van. Zij had hem gisteravond, terwijl ze met een schaar stamgenooten rondom het vroolijk opvlammende kampvuur waren gezeten, de vraag gedaan, van waar hun stam toch zijn oorsprong had, en niemand had er antwoord op kunnen geven.

Deze Bosjesmannen trokken er zich ook bitter weinig van aan, maar Swartbooi was een eenling onder dit ruwe natuervolk en dacht er over na. Er waren meer van die eenlingen. Zij onderscheidden zich door hun bijzondere teeken- en schildersgaven, en Swartbooi had er reeds vele proeven van afgelegd, door met een ruw penceel reuzenolifanten en reuzenpaarden te teekenen tegen de gladde rots-wanden, die hij in zijn herdersleven ontdekte.

Zijn vader had in diens jeugd nog geschoten met scherpe pijlen, welker punten in slangengif waren gedoopt. Zoo doodde hij de gemsbokken, welker vleesch een Bosjesman doet watertanden. Op rijperen leeftijd had hij echter niet meer met vergiftigde pijlen geschoten, en Swartbooi had er nooit mee geschoten.

Het penseel was zijn liefste wapen. Het bevond zich in den lederen knapzak, die bij zijn hoofd lag. De knapzak was heel oud; het was een familie-erfstuk; zijn vader had hem voor vele, vele jaren van den be-

roemden Engelschen zendeling Moffat ten geschenke ontvangen. Het penseel lag onder in den knapzak, en een blikken doosje roode verf bevond er zich naast.

Er kwam iets weemoedigs in Swartbooi's oogen, terwijl hij al maar dacht aan zijn stam, zoo nauw verwant aan de Hottentotten. Zijn stam werd elk jaar kleiner, en het scheen een onafwendbare wet te zijn, dat hij zou worden opgelost in de Kaffernatiën, die talrijk waren als de sprinkhanenzwermen.

Toen vervaagden Swartbooi's gedachten. Er gleed iets zwaars over zijn oogleden. Ze vielen dicht; dat deed de warmte van den dag. En zich lang uitstrekkend, viel hij in slaap. Maar luid hondengeblaf deed hem ontwaken, en verschrikt keek hij rond.

Nu begreep hij de oorzaak, waarom Kadet, de herdershond, zoo blafte. Het was een Kaapsche kar, die voorbij reed. Er stonden twee vlugge paarden voor, en de kar verdween achter een golfing van het terrein. Toen verstomde het geblaf van Kadet.

Swartbooi had zich half opgericht op zijn ellebogen, ten einde de schapen waar te nemen. Zij graasden nog rustig in de nabijheid der beek, en dat gezicht gaf hem een groote verruiming.

„Jij het nie reg gedoen nie, Swartbooi,” zeide hij tot zich zelve: „om te slaap. Maar God is goed, en Hy het die skape bewaar.”

Waar de Bosjesman lag, was het mul zand, en op geen drie meter afstands blonk een kiezelsteentje tusschen het zand. Als Swartbooi scherp keek, dan moest hij 't stellig zien. En Swartbooi had een scherp oog; het was een erfenis van zijn geslacht; en hij zag inderdaad het blinkende kiezelsteentje. Het vlamde en fonkelde in het stralende zonlicht.

't Zou wel waar zijn . . . 't Was een echte edelsteen, een diamant van $83\frac{1}{4}$ karaat grootte.

Indien de schaapherder zijn handen uitstreckte, zou hij dezen kostbaren diamant, zonder van plaats te veranderen, bijna kunnen bereiken. Zoo dicht lag hij in diens nabijheid.

Maar Swartbooi stond niet op, om den edelsteen te halen; 't loonde immers de moeite niet. Het vorige jaar had hij een Grikwa-kleurling ontmoet, die er een handvol bijeen had gezocht, om er zijn kinderen, die te Kuruman woonden, blij mee te maken. Later had de

Grikwa een hut gebouwd van leemen muren, en hij had een aantal van die „blinkklippies”, zooals ze werden genoemd, in dat leem vastgesmeerd. Een muur van diamanten! En de Grikwa wist het niet

Gister was een snelvoetige Zoeloe-Kaffer hier voorbij gekomen. Nu zijn de oogen van deze Zoeloe's, wanneer zij ver van huis zijn, altijd rusteloos in beweging, en niets ontgaat hun blik. Hij zag dezen kostbaren diamant dan ook terdege goed, doch achtte het niet de moeite waard, er voor te bukken. Hij trapte er op met den naakten voet, en de diamant verdween in 't mulle zand; hij zou misschien voor altoos verscholen zijn gebleven, indien den vorigen nacht een dorstig hert, dat naar de beek spoedde, niet door zijn tred den diamant had bloot getrapt.

Hij lag daar voor 't nemen, de kostbare edelsteen; hij fonkelde en vlamde en scheen Swartbooi toe te roepen: „Grijp me! Grijp me!” Maar Swartbooi raakte hem niet aan, en zag er niet eens meer heen. Hij scheen het blinkklippie geheel vergeten.

Hij keek naar de zon. Zij daalde ter westerkimme, en het werd tijd, de schapen naar de kooi te drijven.

Hij zwaaide met zijn kiere ¹⁾ en riep Kadet. Toen viel zijn oog weer op dien diamant. Nu ja, hij kon dat blinkklippie toch ook wel meenemen — waarom niet?

Het blinkende trok hem aan. Dat is trouwens een karaktertrek van al de Kaffers en Kleurlingen in Zuid-Afrika. 't Zijn kinderen; zij houden van het blinkende. En het blinkklippie oprapend, wierp Swartbooi het in zijn lederen knapzak.

De knapzak was oud en verweerd, maar dat hinderde niet. Swartbooi was er trotsch op, en hij hing den knapzak heel deftig over den schouder. En deze diamant, die later als de beroemde „Ster van Zuid-Afrika” alle kenners van edelsteenen in verrukking zou brengen, lag daar in dien versleten knapzak van Swartbooi rustig naast het ruwe penseel, waarmee Swartbooi het wild gedierte tegen de rotswanden der Karroo teekende.

* *
*

Nadat Swartbooi de schapen van den baas van Sandfontein in de

¹⁾ Stok.

kraal had gedreven, begaf hij zich naar zijn stamgenooten, die zich rondom het groote kampvuur hadden geschaard. Zoo deed Swartbooi het elken avond, als de dagtaak was volbracht, en nu deed hij 't ook.

Katrijn, zijn zuster, was er ook, benevens Willem Piet, die hedenmorgen met zijn slede naar Sandfontein was gereden.

Willem Piet was getrouwd met Katrijn, en Swartbooi was er blij om, want Willem Piet was schranderder dan de meeste Bosjesmannen. Ook was hij goed voor Katrijn, maar als ze te veel Kafferbier dronk, dan gaf hij haar een draai om de ooren, dat ze suizebolde. En dat gebeurde nogal eens, want Katrijn was verzet op Kafferbier.

Er heerschte een groote, luidruchtige vroolijkheid, en Swartbooi zei: „Kijkt 'n bietjie! Is dit nie 'n mooi blinkklippie nie?”

En hij toonde zijn diamant, en ze ging van hand in hand.

Willem Piet nam ze ook in de hand.

„Kijk,” zei hij tot Swartbooi: „die witmense is 'n baie snaakse natie. Miskien, dat sij veel geld geef vir ¹⁾ hierdie blinkklippie.”

Hij doelde op den O'Reilly-diamant, die een flinken prijs had opgebracht. En het gerucht van dien verkoop was ook reeds tot het volk der Kleurlingen doorgedrongen.

„Al die wêreld!” zei Katrijn: „wat is die witmense-nasie darem tog 'n domme nasie, om soveel geld te geef voor 'n blinkklippie!”

Willem Piet hield den diamant nog altijd in de hand. De vlammen van het vuur deden het edelgesteente fonkelen in een wonderen gloed.

Hij ging met de hand door zijn kroeshaar.

„Dis ²⁾ 'n baie mooie steentjie,” zei hij op ernstigen toon: „miskien wil die witmense er veel vir betaal, Swartbooi!”

„Men kan nie weet nie,” voegde hij er nadenkend aan toe: „die witmense is onberekenbaar.”

* * *

Van dien avond af was het met den gemoedsvrede van Swartbooi gedaan. Een zeldzame onrust overviel hem, en al de middelen, die zijn tooverdokter hem aanpreef, baatten niet.

Hij ging dikwijls over de Oranjerivier naar Grikwaland, waar hij

¹⁾ Voor.

²⁾ Dit is.

vertelde, een blinkklippie in de Kaapkolonie te hebben gevonden; en in de Kolonie vertelde hij: „Ek het 'n blinkklippie opgetil in Grikwaland.”

Hij was al maar bang, dat de menschen hem het edelgesteente zouden afhandig maken, en daarom loog Swartbooi. Maar de baas van Sandfontein had hem wel in de gaten, en hij dacht onmiddellijk aan zijn vriend Van Niekerk, die op De Kalk woonde. Oom Piet had heeltemaal geen verstand van edelgesteenten, doch oom Schalk zooveel te meer, en men wist toch niet, hoe een dubbeltje zou kunnen rollen.

Als dat blinkklippie eens een echte diamant was, en indien oom Schalk hem eens voor een mak prijsje zou kunnen koopen van Swartbooi — wel! dan zou de baas van De Kalk wel eens een mooien slag kunnen slaan en uit zijn financiëele zorgen geraken.

„Swartbooi,” zei hij een keer op een avond, toen de Kleurling met de schapen kraalwaarts keerde: „jij het so'n mooi blinkklippie. Laat die ding 'n bietjie sien aan die baas van De Kalk — miskien wil hij die ding koop.”

„Nee, ja, nee, Baas!” antwoordde de Kleurling.

Toen wist oom Piet, dat het voorstel bij Swartbooi had ingeslagen.

* * *

Oom Schalk stond bij zijn kraal, om zijn schapen naar de weide te drijven. Luisterrijk, in onvergelykelijke schoonheid rees de zon op boven de Karroo; de dauwdruppels fonkelden als paarden in de kelken der veldbloemen, en de wijde, wijde Karroo zong van Gods grootheid en macht.

Maar oom Schalk had er heden geen oog voor, want hij dacht aan den dag van gister, een dag van schaamte en ellende.

Hij was met zijn vrouw in de Kaapsche kar naar Hopetown gereden, om er inkoop te doen bij de Gebroeders Liliënfeld. Een der gebroeders had hem toen gevraagd, of het weer op credit moest, en oom Schalk had geantwoord, het later te willen betalen.

„Later, later!” zei de firmant: „weet jij wel, oom Schalk, dat jij mij al meer skuld as wat jij kan betaal?”

Toen wist oom Schalk genoeg, en zijn vrouw wist ook genoeg. 't Was uit met het credit, en er zouden geen kleeren zijn voor de dochters, al was er nog zoo'n groote behoefte aan.

Nooit hadden Oom en Tante zulk een zwaren tocht gemaakt als dien van Hopetown terug naar huis. Maar toen oom Schalk het dak van zijn woning weer boven den heuvelkam zag uitkomen, zeide hij troostend: „Stil maar, Moeder! Al gaat dit bowe mij verstand, tog sal alles reg kom!”

Zoo stond hij daar dan op dezen morgen bij zijn schapekraal, en hij moest zich, nu zijn vrouw er niet bij was, eerlijk bekennen, dat het boven zijn verstand ging, hoe alles zou recht komen, toen daar Willem Piet, de Bosjesman van Sandfontein, kwam aanstappen.

„Môre, Baas!”

„Goeienmôre, mij jong; en waar gaan jij heen?”

„Ek bring vir Baas hier 'n blinkklippie.”

Het was de edelsteen, dien Swartbooi had gevonden, en den raad van oom Piet opvolgend, had hij Willem Piet in den arm genomen, om het blinkklippie tegen een paar ossen en een schaap aan den baas van De Kalk te trachten te verkoopen. Als de Baas den prijs te hoog schatte, dan kon Willem Piet den koop ook tegen één os en een schaap afsluiten, terwijl dat schaap dan als makelaarsloon voor Willem Piet was bestemd.

Oom Schalk's oogen begonnen te schitteren, toen hij het blinkklippie in zijn handen hield.

„Wag 'n bietjie, mij jong,” zei hij tot den kleurling. En hij stapte met den edelsteen zijn woning binnen, om hem op het diamantweegschaaltje nauwkeurig te wegen.

„Willem Piet,” zei hij: „dis 'n regtig echte diamant, mij jong.”

„En wat wil die Baas er vir betaal?”

„Mij geheele veestapel, Willem Piet.”